

Kerstin Hesselgren

Vi kvinnor

Årg. 4

Jan.-Febr. 1952

Nr. 1

Årsskiftet

Årsskiftet 1950-51 överskuggades av FN:s krig i Korea. FN som tillkommit för att bevara fred i världen, hade av USA övertalats att förklara Nordkorea som angripare. Om den frågan råder alltså olika meningar. Avsikten är ej att här ta upp den saken, sanningen kommer nog fram i sinom tid ändå. Men faktum är att FN, som förut haft representanter för att undersöka läget i Korea, utan att höra dessa eller söka att medla fred, i stället gick med på att USA i FN:s namn fick föra kriget i Korea. Större delen av trupperna utgjordes givetvis av amerikanare, men där fanns även brittiska, canadensiska och turkiska soldater m. fl. Därtill bör ej glömmas, att alla medlemsstater, som ej motsatt sig att kriget fördes i FN:s namn, **bär ansvar** för detta krig. Till dessa hör tyvärr vårt eget land.

Nu har årsskiftet 1951-52 ägt rum. Ställningen är alltså allvarlig. FN står av allt att döma på gravens brant. Det enda land vars representanter talar om vad det verkligen gäller och därigenom upprätthåller FN:s liv, är Sovjetunionen — understundom även Indien — då och då med några få instämmanden från andra länder. Kina, världens största rike, har istadigt vägrats inträde i FN. Förhandlingar om vapenvila har visserligen inletts, men detta har ej medfört upphörande av våldshandlingarna. Och man frågar med förtvivlan: har det någonsin i historien förekommit ett så grymt krig som USA:s krig mot Korea under FN:s beskydd. Det är en skam utan like. Kan grymheterna bevisas? De kan bevisas, dels genom skildringar från skilda håll, dels genom det samstämmiga vittnesbörd som avgavs av den delegation från Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, som på ort och ställe förvärvat sig om förhållandena. Något brutalt, mer upprörande än de amerikanska truppernas framfart (eller om man skall tillägga FN:s) kan vi ej föreställa oss. Ett fullständigt utrotningskrig mot civilbefolkningen, av landet, dess kultur, dess arbets- och försörjningsmöjligheter, skog, jord och bebyggelse; miljoner män, kvinnor och barn dödade — många torterade — på det mest inferniska sätt.

Vill USA fred? Alltså fortsätter USA att utvidga sin makt över Europa genom baser och påtvungen upprustning och en Europa-armé, som skall försvara USA mot en fiende, som ej ämnar eller har intresse av att angripa. Är det så att USA vill ha världsherraväldet? Har USA ej lärt av historien, att världsvällden, som ej är grundade på samstämmighet, utan på våld, snart förgås?

Det får likväl ej förglömmas, att andra tecken visar sig, som tyder på en bättre framtid. Det är de hittills underkuvade folken, särskilt i Asien och Afrika, som rest eller reser sig för sin frihet och självständighet. De möts tyvärr med blodigt motstånd, men deras rätt till livet lär svårligen kunna kuvas i längden.

Till sist! Lat oss tänka efter vad vi vill önska alla folk på jordklotet, då vi inför år 1952 säger: Gott nytt år!

1. Fred i hela världen, men en fred grundad på rättskänsla och ej på övermakt.
2. Ett FN — eller vilka bokstäver man i framtiden kommer att bruka — som gar fredens och folkens ärenden, ej penningens och vapens, samt försett med en generalsekreterare, som tjänar dess syften.
3. Ingen fascism, ingen nazism! Intet folk som vill förtrycka eller rada över ett annat.
4. Slut på ensidiga skallet mot det sist tillkomna partiet — i detta nu kommunisterna, för i världen socialdemokrater och liberaler — i känsla av att tiden aldrig står stilla. I stället samarbete för freden mellan alla redliga partianslutna eller partilösa.
5. Möjlighet för alla folks fredliga förkovran, både andligt och materiellt, med ett jordprogram, som inte bygger på möjligheten att utnyttja äganderätten utan grundlägger allmänt välbefinnande och andlig utveckling.

God bättring och gott nytt år 1952!

E. T.

Kerstin Hesselgren

"Kerstin Hesselgren 80 år", meddelas i pressen. Men det är ingen vanlig 80-årsdag. Ty inom dessa åttio år rymmes en banbrytande samhällsengagemang av stor betydelse.

Kerstin Hesselgren utbildades till skolskölarinna och sedan till yrkesinspektis i utlandet. Hemkommen till Sverige blev hon vårt lands första bostadsinspektis, t.f. skolskölsinspektis och första yrkesinspektis. Inom dessa områden har hon med framgång arbetat för utvidgad sociallagstiftning, för allmän välfärd och särskilt för bättre arbetsförhållanden inom de industrier som sysselsätta kvinnor.

Kerstin Hesselgren var också ledamot av folkushälsningskommissionens kvinnoråd, expert vid internationella arbetskonferensen 1919, i många år svensk delegat vid Nationernas Förbund, ledamot av Riksdagens första kammare, ordförande i moderskapssakkunniga och i kvinnoarbetskommittén. Under en följd av år var hon ordförande i Frisinnade Kvinnors Riksförbund och sedan i Svenska Kvinnors Västerförbund, där hon 1946 efterträddes av SKV:s nuvarande ordförande. Kerstin Hesselgren är nu hedersledamot av SKV. Kerstin Hesselgren har dessutom varit eller är ordförande, ledamot eller hedersledamot i ett stort antal andra föreningar och styrelser. Redan ovanstående ofullständiga uppräknin- ger oss en klar föreställning om vidden av hennes

Vårt ansvar i dagens historia

Föredrag vid Svenska Kvinnors Vänsterförbunds
årsmöte oktober 1951

av HONORINE HERMELIN

Historien av idag, vad handlar den om? — Den handlar om ett stort inbördeskrig, som sträcker sig runt jorden.

Från alla tider talar historien till oss ett inträngande varnande språk och säger, att inbördeskrig är det farligaste, det svårast bilagda och det skoningslösaste av alla krig. När parterna står varandra så nära att de egentligen borde vara knutna samman med fina, känsliga, mänskliga band, men i stället blivit varandras fiender, då blir kriget ett utrotningskrig, ett skoningslöst kättarkrig.

Världen är numera så nära sammanbunden med den andliga och materiella samfärdselns många trådar, att inbördeskrigets blodiga och hatfyllda spricka kan löpa som en blixt runt jordklotet och därtill förgrena sig in i alla förhållanden, in i vår ekonomi likaväl som in i våra tankar och omdömen och in i vart hjärta. Överallt, också i vart hörn av världen, skapas förhållanden över vilka står skrivet: **I krig är allt tillåtet.** Det finns knappast någon plats där vi får andas ut i en fredens värld och känna att dess stilla väkt råder, ingenstans där vi riktigt kan hämta krafter till dagens strid i det som vi kallar **fredens välsignelse.**

I krig är allt tillåtet — det betyder för det första att militära synpunkter självklart får göra sig gällande framför alla andra. Och detta betyder i sin tur att sådant blir självklart berättigat, som i den fredliga världen är skam och brott: lögn och bedrägeri, förstörelse av människors yttersta nödvändig-

sambhållsinsats och om hennes stora livsgärning. Man måste även påminna om hennes betydelsefulla verksamhet som föredragshållare; Kerstin Hesselgren har en enastående förmåga att behandla sitt ämne klart, flärdfrött, mänskligt och medryckande.

Under sin levnad har Kerstin Hesselgren varit vittne till världskrig och fredsslut och krig igen, till strider och oro, som nu förekommer här och var på jordklotet, strider mellan stormaktsvälde och rätt och vilja till självständighet mellan folken i världen. Men Kerstin Hesselgren har alltid haft och kunnat behålla sin förhoppningsfulla, ljusa tro på livet och det godas seger hos mänskligheten.

Den 4 januari 1952.

Elisabeth Tamm.

★

SKV:s ordförande och vice ordförande, Andrea Andreen och Gerda Linderot, uppvaktade Kerstin Hesselgren på 80-årsdagen och överlämnade från Svenska Kvinnors Vänsterförbund en hyllningsadress med 1.100 namn och en hedersgåva på 1000 kr.

heter för livets uppehåll, spioneri och kontraspioneri, misstänkliggörande på vilka grunder som bäst passas och — vad jag ofta känner som det mest förnedrande när jag möter det hos mig själv: skadeglädje över att "de andra" har det dåligt, betar sig illa, bereder sin olycka.

Men vad är realiteten bakom detta skeende, som snart inte lämnar en prick av världen i fredens välsignelse? Realiteten är, det måste vi se i ögonen, ett väldigt drama — och drama betyder ju helt enkelt **handling** — där folk eller folkklasser — färgade folk, primitiva folk, barbariska, "ociviliserade" och eller klasser, som förut knappast räknats med inom historien, nu stiger fram på dess världsscen och säger till sin motspelare, till dem som trots sig behärska historien för alla tider — säger stillsamt eller med den länge samlade bitterhetens hetta: Vi är lika begåvade som ni, vi kan lära oss detsamma som ni har lärt och vi kan lära av er — eller vi kanske inte kan eller inte vill lära av er. Men det finns saker som vi förstår och som är avgörande för vart handlande, som ni tycks ha glömt eller sakna stötte för. Kanske förstår vi tillvaron på ett bredare sätt än vad ni gör. Ni stormar fram på en egentligen mycket smal autostrada, utan sinne för vad som lever i markerna och skogarna och människoboningarna där bredvid. Vi har en kontakt med det växande och levande livet och vi har en oavvislig känsla för sambandet mellan ord och gärning, som ni tycks sakna. Ni kallar oss bland annat för "underutvecklade folk", och vi känner att det betyder att först skall vi bli lika er, västerns folk, innan ni kan erkänna oss som likvärdiga. Men kanske har ni något att lära av oss. Vi vill ta vårt liv i våra egna händer. Det betyder först och främst rätt till vår egen jord och dess rikedomar, och det betyder rätt till den odling, som växt upp därur och kan växa upp därur, andligen och lekamligen.

Det är denna väldiga rörelse som går genom vår tids historia, i sanning en revolution med hissnande konsekvenser. Det vill sannolikt nya hjärnvindlar till

i vara västerländska hjärnor, för att vi verkligen skall fatta vad den innebär. Men vad vi kan se är, att denna revolution mötts på samma sätt som andra större eller mindre revolutioner i världen, av ett djupgående motstånd, en kontrarevolution. Vi kan också uttrycka det så: det är olika historiska vägar, olika ideal och djupt rotade livsformer, som bryter sig mot varandra, som kommit varandra så tätt in på livet, att någon slags uppgörelse måste ske.

Där står vi --- mitt i denna uppgörelse, med ett ansvar inför dagens historia, som ingen av oss kan komma undan. Ty i övergångstider skapas historien, det vill säga avgöranden för framtiden, ur varje samtal, ur varje möte mellan människor, ur varje dags görande eller latande. Men vad kan vi göra?

För det första borde vi göra ett försök att förstå, ett försök att tänka, och tänka på nytta och om igen, ett försök att fatta att alla skeenden har en bakgrund, en historia, och att historien sker också i dag. Om vi därtill skulle försöka att **inte** tänka i krig, utan i stället **tänka i fred** --- "i fredens tecken" måste man kanske säga för tydlighetens skull. Det är inte så lätt som det låter --- i en tid av allmänt inbördeskrig, där det som en självklar sak lyder från alla håll: "Stå här! eller: Stå där! men aldrig mitt emellan, då är du en 5:te kolonnare!"

För någon tid sedan hörde jag en mycket allvarlig och beundransvärt öppenhjärtig diskussion, där tungt vägande argument för och emot krigsberedskap och krigsvaksamhet fördes fram, där den ena eller andra partens aggressivitet bedömdes liksom faran av 5:te kolonnare. Plötsligt slog det mig: Men hela denna diskussion, all dess argumentering utgår ju ifrån att man tänker i krig! --- Tänkte man i fred, så är ju till exempel 5:te kolonnare ett ingenting, de försvinner som spöken vid dagsljus. Och jag kom ihåg en upptäckt som jag gjorde någon gång på 30-talet, då det plötsligt började talas om "fattiga" och "rika" nationer. Det var de så kallade axelmakterna: Italien, Tyskland och Japan, som skapade begreppet, och ur det växte kravet på "livsrum". Men så gick det upp för en, att hela kraften i detta begrepp, som höll på att förhäxa världen --- ja, hur förhäxar det icke världen i den dag som är! --- berodde på att man **tänkte i krig**. Inför ett stundande eller pågående krig, men endast då, gäller detta med fattiga och rika nationer. Annars kan ju hela världens alla nationer så att säga låna av varandra, i en väldig glad ringdans jorden runt. Alltid finns det något som **ett** folk har och ett annat saknar, andligen eller lekamligen. Så har ju samfärdselns och utbytets vägar sedan urminnes tider brutits upp runt hela jorden --- så kom en gång för 4000 år sedan bronsen hit upp till Norden från Främre Orienten, och Östersjöns bärnsten till Egypten, för att ta ett enda fattigt exempel bland den oöverskådliga rikedom. Förgiftad och förgiftande blev samfärdseln först när det upptäcktes att värdet av en klump sten eller jord kan stiga till rent svindlande höjd i den mån den kan användas i krigets tjänst, eller rättare i den mån den i krigets tjänst kan bli mer och mer förödande.

Att tänka i krig, det betyder till exempel att Korea

PICASSO: Fredens verkliga ansikte

och Formosa och Malacka som strategiska punkter blir viktigare och mera värda än millioner människors liv och lycka, och det betyder att folkförflyttningar, deportationer, upprivande av rättsäkerhetens grund aktas för mindre viktigt än att gränserna säkras. Kanske upprörs vi nordiska folk på ett särskilt sätt inför sådan upprotning, eftersom vi väl hör till jordens mest rotfasta och hemkära --- så som det fått uttryck i den svenska grundlagsparagraf, som går tillbaka till 1200-talets så kallade fridslagar: överheten må "ingen i dess hus störa eller störa låta, ingen från ort till annan förvisa".

Ja, men att tänka i fred, vad skulle det innebära? --- Plötsligt märker man att det handlar om att få syn på och respektera vars och ens egenart, folkens och människornas, mitt eget folks och dem jag möter närmast på min väg, men också dem som det kanske kostar mig möda och ansträngning att lära förstå, därför att deras historia och världssyn är så olika mot min. Det är så långt som möjligt ifrån att betyda någon slags utjämning av olikheter, någon slags jordens slätvägning.

För ungefär ett år sedan hände en sak inom världens Förenta Nationer, som borde ha väckt vår eftertanke. Det gällde frågan om att "förbanna" --- condemn --- Kina som krigsingripare i Korea-kriget. Indiens representant varnade för en sådan handling i ord, som man hade på känn tedde sig överdrivna och en smula löjeväckande i församlingens öron och för de refererande journalisterna. --- Vet ni vad ni ämnar göra --- så ungefär sade indiern --- när vi ställer ett folk utanför den mänskliga samhörigheten? Det är ödesdigert, det är ödesdigert, och må det sägas med allt det eftertryck som jag är mäktig, slutade han. --- Sverige lade ned sin röst inför detta avgörande, och jag tror att många svenskar drog en lättnadens suck över att så skedde, även om det var en negativ gest. Men en fråga tränger sig fram. Också bland oss, som drog denna lättnadens suck, finns det någon möjlighet att verkligen uppfatta vad som stod på spel och vad som skedde? Vi, som handskas så lätt med ord, också de största, har vi förmåga att förnimma hur ett ord --- härvidlag en förbannelse som "niding" eller "paria" --- kan drabba ett folk som Indiens eller Kinas eller många, många

Forts. å sista sid.

I dag

av Eva Wichman

Men orden finns. Vem
vågar dem förstå? Vem
vågar resa sig
och stå för sannings sak. Och
rak gå ut i glömska av sitt jag
och riva lögnen ner. Vem
vågar se
hur det står till bland oss
i dag?

Ej vet jag vilken (skönhet)
som kan överstråla
blodiga trasan
av en liten band
ryckt loss
och slungad ut
på mäsja över glödgad sand.
Ej vilken (godhet) som kan övermåla
den kalla grymbets precision

som tömmer ögonbålor — lungor spränger
— som automatiskt fält och bus
förgör till samma grymma ökengård
av död och giftigt grus.
Ej, vilken (hög kultur)
det är som bandlar så. Och allraminst
kan jag förstå
dem som kan (frånse) lugnt, eller
— som lugnt ser på.

Jag ser, att tanken ej kan tåla
en enda lösryckt band. Dock lider man den
väl: i statistik! Mångfaldigad går an.
Mångtusenfaldigade lemmar slitna loss
miljoner lik
kan inte angå oss!

Så mycket skändat.
Allt förrätt. Var taga ord!
I dag
kan inga ord förslå. I dag
är ordet handling. Vill
någon s j u n g a, nu:
om de i floden slängda barnen
— eller Koreas kvinnor — om människor spikade
— om hängda?

Tänd ordets bloss! Vittna
mot livsföraktarens skövlarskara.
Blott den är levande i dag
blott den har rätt till ord
som står för dem
och slår med dem
och brukar dem att kämpa med
och blott och bart för alla folk
för varje människa gör klart
att valet gäller: mord på allt
i morgon — eller F R E D.

(Ur den finlandssvenska lyrikerns senaste
diktsamling **Dikt i Dag**.)

Kooperationens kvinnor för fredspakt?

Vid det internationella kooperativa kvinnogillet
8:de kongress i Köpenhamn i höstas gjordes följande
uttalande:

Kongressen förklarar som sin övertygelse:

1. Att det är möjligt att ersätta våld med förhand-
lingar och överenskommelser.
2. Att Förenade Nationerna måste vara trogna mot de
principer på vilka organisationen uppbyggdes i San
Francisco.

Detta är den officiella texten, men enligt herr
Kusti Koulo, som talade vid nordiska fredskonferen-
sen, fanns det en fortsättning på uttalandet:

För att möjliggöra detta bör ett fredsfördrag mellan
de fem stormakterna slutas enär det skulle innebära
ett viktigt steg mot en fredlig atmosfär och förnya
samarbetet mellan folken.

Fria män

Halldór Laxness är Islands store nutida författare, en arvtagare till de forna isländska skalder och sagodiktare, som gjort nordisk dikt till världslitteratur.

Hans hjältar heter inte Nial, Skarpheden eller Bergtora — men de kunde beta så. Dessa sagans personer brände sig själva inne när de inte kunde rå på en angripande fiende. Bonden Bjartur kämpar också intill undergång mot en övermäktig fiende — den monumentala isländska fattigdomen. Bjartur är huvudpersonen i Laxness stora verk Fria män.

Bjartur har i många år tjänat som fårskötare hos sockenförmannen, men aldrig uppgett tanken att bli sin egen, "självständig" som han säger. Och så köper han på gäld en ödegård, över vilken folketron lagt en förbannelse. Men Bjartur är varken sentimental eller vidskeplig. Han skall visa vad en karl duger till. Och med sina får av Pastor Gudmundurss och en ung bustru flyttar han till torrkojan och tar upp livskampen, långt ute på bedden, fjärran från bygden. . . .

Den första bustrun dör när hon i ensamhet ger livet åt en dotter. En annan kvinna med sin gamla mor kommer så småningom istället. Också hon går under av umbäranden efter att ha fött tre söner. Kaffe, sur fisk och någon gång bårdsaltat fårkött är familjens föda. Längtan efter fårskmat och mjölk tar sig kusliga och gripande uttryck, ibland med stänk av makaber humor — som historien om kon! I denna isolerade familj växer lille Nonni upp, ständigt hungrig, men med levande fantasi. Det är ett stycke av hans barndomsliv som utgör dagens "novell" (se nästa sida!)

Bjartur är inte bara envis fårskötare och "självständig" intill de sinas förintelse, han är också skald i gammal mening. Han diktar på urgamla versmått sina rimor medan han går ute på bedden och söker fåren, som gått ner sig i vattengroparna. Han föraktar de moderna sångerna och deras rekliga tillverkare. Med orubblig tjurighet avvisar han varje chans till förtjänster som bygger på nya påfund. Han håller fast vid fårskötseln även när lågkonjunkturen efter första världskriget gör islandsullen billig och svårsåld. Han ändrar sig inte — fastän också andra bustrun dör, dottern går från hemmet och en av sönerna går under.

Denna historia är inte, som man av referatet skulle kunna tro, skriven i grått. Den är storslagen, mäktig, poetisk, humoristisk. Det öde landskapet är en levande bakgrund av skönhet. Samtalen mellan männen om diktning och fårsjukdomar, särskilt masken, lyser av humor. Den bemäslöjds-etnografiska "skaldinman" är

Halldór Laxness

sedd med maskulin satir. Barnskildringarna är mästerverk.

Ja, mästerverk är alltsammans. Detta är äkta konst. En stor författare har i den isländska kulturens elfte timme räddat åt litteraturen vad som ännu finns kvar av egenart, innan också Island går in i det stora västerländska Epa-företaget.

Det är inte fattigdomen som förbärligas — men den människotyp som kunde gå i enrig med fattigdomen utan jämmer. Det är inte välståndet som gisslas, men den människotyp som griper varje chans att sko sig på andras bekostnad.

Halldór Laxness påminner i vissa avseenden om stensköttlingen Carl Sandburg i USA. Den ursprungliga erfarenheten av fattigdomen har inte gjort dem "bårddokta" utan ömsinta för mänskligt elände. Det finns under deras starka konstnärlighet en etisk grundsyn, som på ett märkligt sätt ökar deras storhet.

Laxness torde dock inte som Sandburg undgå sitt Nobelpris!

GUNHILD TEGEN.

FREDSPRIS

till Monica Felton

Bland de fredsarbetare som denna gång fått mottaga internationella Stalinpriset för freden är Monica Felton från England. Hon var en av de ledande krafterna i Koreakommissionen och har efter hemkomsten gjort ett storartat och oförfärat fredsarbete. Vid Världsfredsradets möte i Wien sade hon: "Alltför länge har fredsrorelsen lagt huvudvikten ej på hopp men på fruktan. Vi måste väcka hos människorna hopp om möjligheterna av ett rikare och mera mänskligt liv, hoppet om en värld där mänsklighetens alla resurser ägnas åt att skapa de blomstrande människoliv som endast freden kan medföra."

Nonni

av HALLDÓR LAXNESS

Och när pappa och de äldre pojkarna hade gått för att göra nytta efter frukosten, då först hade dagen börjat i stugan, börjat helt och fullt, börjat i sin längd, sin bredd, dagen med dess oskönjbara kväll. Ljuset var i knappaste laget på grund av fönstrets litenhet och snöns tjocklek. Man hade baddat upp två av sängarna, i den tredje låg modern utan att röra sig, hennes sängliggning berodde som ofta annars på hennes obligatoriska vintersjukdom, som mycket sällan tog mindre än tolv veckor. I förfölj fick hon också ett barn, som fördes till sockenförmannen och prästen, och då låg hon sexton veckor. En och annan gång bytte hon om ställning med långdragna rörelser och undertryckta suckar på grund av liggsåren. På sin sängkant vid fönstret sitter Asta Sollilja, hon håller på att sticka sig en tröja. Hennes fötter nå inte ned till golvet, hon sitter så högt uppe i sängen, å andra sidan kan hon vila nacken mot klinktaket allt emellan. Då och då lutar hon huvudet mot taket och somnar.

Mormor tog sin rock och spann.

Och de långa dagarnas spinnrockssurr fyllde stugan, och detta enda hjul på rocken, det är som tidens hjul, som för själarne bort, var till sitt land.

Nu får lilla Nonni leka en stund. Och han driver sina djur i bet upp mot alla sängarna, stoppar några av dem upp under taksparrarna, det är fjälltinnar, egentligen klättrar fåren omkring på insidan av fjälltinnarna, han binder fårkakarna, som han har till kor, vid spisfötterna, ty däri skiljer han sig från Bjartur i Sommarhus: lilla Nonni har tio kor. Sedan beger han sig ut på långfärd på sina egna ben. Han känner vägen till obekanta ställen bortom fjäll och hedar, rider sina hästar till fjordarna, långa och svåra leder, ty i denna badstova finnas oändliga avstånd, om färden följer de regler som ingen förstår utom han, till och med sänggavlarna voro farliga fjällväggar med pass, snömassor och gengångare. Han måste söka natthärbärge en gång på vägen (under bordet vid fönstret). Det var inte förrän på våren, när verklighetens avstånd kommo i dagen med den smältande snön och hans mor började bli bättre, som avstånden i badstovan löstes upp. Och så fulla av mystik äro avstånden i badstovan, att trots de ändlösa lederna är bestämmelseorten vid loftsöppningen inte mer än en handsbredd från hans eget fähus.

Han talar i köpstaden med doktorn och köpmannen. Han tar ut massor av russin, ty på hans gård lever man på slikt, russin i byttor, russin i lådor, russin i säckar, likaså vitt socker. Läkaren har omkring femhundra medicinflaskor, lika många som sockenförmannens tackor på Utiraudsmyren, men underligt nog tar pojken inte ut någon medicin. Han lovar följaktligen inte att välja in doktorn i alltinget för medicin som hans pappa gjorde, vet ingen-

ting så beskt och starkt som denna medicin och hyser innerst inne den misstanken, att den är orsak till att mor inte blir bättre, till och med att far köper den för att vara säker på att hon inte skall komma ur sängen, och läkaren var hans medbrottsling. För den skull är Nonni inte god på doktorn och vill inte välja in en sådan man i tinget. I stället väljer han in köpmannen i tinget som erkänsla för russin. Nu blir läkaren ond och hotar att tillkalla sysslomannen. Men pojken är inte ängslig, han lovar att lämna in en gammal hund hos doktorn, ett färben föreställer hund; då blir det bråk i Fjorden.

— Vad är det för sakramentskat oväsen därborta, säger mormodern, men på detta svarar inte pojken, inte genast, ty mormor tillhör en annan värld, andra rymder. Men om hon skulle säga något mera, så är det på sin höjd ett nordligt yrväder.

— Om du inte kan hålla fred med dig själv, så är det bäst att du får smaka käppen.

— Mormor, säger pojken då, du finns inte till. Du är bara en vind i luften. Jag är ute på långfärd.

— Jo det var just fint, svarar mormodern. Fy skam på dig, stora pojken, att hålla på med onyttiga fantasier mitt på dagen i stället för att sitta och sticka.

Då avbryter pojken allt ordbyte med stormännen i Fjorden och säger:

— Nej, men vad nu, har det blåst upp till storm, — han tar ett hastigt farväl och rider hemåt det fortaste han kan längs de krokiga vägarna fram och tillbaka över golvet i badstovan. Men mitt under färden tar mormor fatt honom likt ett oväder, som brakar lös uppe på heden innan man vet ordet av, och så fryser han ihjäl på heden, han placeras på mormoderns säng med sin stickning.

Han virar surmulet garnet ett varv kring fingret och börjar sticka. Det är samma skoinlägg, som han redan har stretat med en vecka utan att ha hunnit längre än till mittraden. Det är som om ingenting ville gå undan, allt släpar sig fram, man ser inte slutet på något, varken på inlägget, dagen eller livet hemma på fars gård. Han blir mycket sömnig inför denna ändlösa längd. Då kommer han med ens ihåg, att han frusit ihjäl på heden.

— Mormor, jag är en gengångare, säger han och gäspar.

— Du har visst inte fått höra något Guds ord i dag, din krake, säger hon då.

Nej, det var också sant, nu kom han ihåg det; han har inte fått höra något Guds ord ännu, det var alls inte det värsta, som kunde inträffa, att han fick höra Guds ord. Ofta blev mormor så upptagen av gudsordet som hon läste, att hon glömde anmärka på hans sätt att sticka, och då hände det, att han somnade över stickningen, isynnerhet om hon läste något riktigt gudsord.

SKV-kvinnorna i aktivitet för Koreahjälp.

Hjälpkampanjen för Koreas kvinnor och barn har blivit en hjärtesak för SKV-avdelningarna, det framgår redan av det resultat som nåtts hittills, och det är en heder och en glädje för förbundet att kunna meddela att de hittills insamlade medlen uppgår till 14.234 kr. vartill kommer de värdefulla sändningar av medicin och torkmjölk (för över 4.000 kr.) samt kläder som också avgått. Även om vi alla måste tänka att det är ett ringa bidrag till hjälp mot de lidanden som även vi som FN-nation bär ansvar för inför Koreas kvinnor, och även om vi alla vet att denna hjälpaktion är ett led i det fredsarbete som har till mål att skydda också våra egna barn mot samma lidanden — så vill vi till varje medlem som bidragit säga ett varmt **tack för gott arbete!** Det ligger många timmar och kvällar av trötta arbete, många steg av redan trötta fötter bakom detta resultat. Men medvetandet om hur viktigt och nödvändigt detta arbete är skall hjälpa oss att göra fortsatta insatser — vintern är hård för hemlösa barn utan mat och värme...

SKV har fått skriftlig bekräftelse på att de sändningar som avgått från SKV sakta men säkert kommer fram till mottagarna, på andra sidan jordklotet. Så långa transporter tar naturligtvis tid. De sändningar som avgick den 12 sept. och den 12 okt. har emellertid enligt brevbekräftelse i november, passerat den mellanstation där gåvorna från olika länder samlas ihop för vidare transport.

I nästa nummer av Vi Kvinnor skall en samlad redovisning för de insamlade medlen publiceras.

Internationella Barnkonferensen förbereds i alla länder.

I Frankrike och Belgien har barnkonferenser hållits med stort deltagande av representanter för vetenskap och skola, för fackliga organisationer, för äldrasammanslutningar och ungdomsvårdare. I båda länderna har man antagit en Barnens Charta — en samlad redovisning för de krav som är aktuella för

Våra systrar jorden runt

att skydda barnens liv och hälsa och genom en god fostran. Ett stort arbete pågår för att skapa rörelse och aktivitet kring dessa krav och bringa dem till förverkligande, genom uppvaktningar hos myndigheter och genom lokala initiativ på olika områden. Kravet om en fredlig lösning av konflikterna i världen går som en röd tråd genom dessa konferensers resolutioner. "Barnen skall bli det naturliga fredliga bandet mellan folken."

I Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna pågår en intensiv verksamhet för att förbereda den Internationella barnkonferensen. Stalinpristagaren Marchak från Sovjetunionen som är känd författare av barnböcker har i ett upprop manat alla världens författare av barnböcker att ge denna internationella konferens sitt hela stöd. I Rumänska Folkrepubliken har 500.000 mödrar deltagit i möten och konferenser runt om i landet och är i full verksamhet för att genomföra de uppgifter som ställdes av den stora nationella barnkonferensen i Bukarest med över 800 deltagare. I Bulgarien förbereds en stor utställning över barnens liv.

I det avlägsna Viet Nam har en stor konferens ägt rum där skakande rapporter visade barnens öde under det imperialistiska kriget mot detta land och där man underströk att fred och frigörelse från det koloniala förtrycket är förutsättningen för att utveckla de sociala institutionerna och skolväsendet för barnen. I Italien äger konferenser och möten rum i hela landet för att lägga grunden till en verklig massrörelse för barnens försvar.

Bland de personligheter som anslutit sig till ska skådespelerskan **Françoise Rosay**, professor den Internationella kommittén märks den franska **Hanns Schwarz** från medicinska fakulteten i Greifswald, professor **Govaerts** från Högskolan i Brüssel, madame **Li The Chau**, president för Röda Korset i Kina, madame **Kim En Sou**, vice ordf. för Koreas demokratiska kvinnoförbund, skådespelerskan **Alla Tarassova** och regissören **Tjiaurelli**, Sovjetunionen, **Goodwin Watson**, prof. i pedagogik vid Columbiauniversitetet, New York, **Nicola Perroti**, professor i psykologi vid Roms universitet, m. fl.

Processen mot Lilly Wächter.

I mitten av januari 1952 skall fru Lilly Wächter åter stå inför amerikansk domstol i Västtyskland, anklagad för att hon sagt sanningen om vad hon sett i Korea. Den tyska kommittén för Lilly Wächters försvar understryker att de amerikanska myndigheterna i Västtyskland tagit mycket god tid på sig för att uppta processen för definitiv slutbehandling, vilken nu skall ske inför den högsta amerikanska domstolsinstansen, i Frankfurt, och den anser att denna förseningstaktik är avsiktlig därför att amerikanerna hoppas att därmed kunna dämpa den proteststorm som växt fram för fru Wächters försvar, och att domen skall kunna fällas utan alltför stor uppmärksamhet från världsoptionen. Men i stället för att mattas växer proteströrelsen från hela världen och kravet på att de amerikanska ockupanterna skall frikänna fru Wächter. Den engelske advokaten Pritt och den tyske advokaten Kaul skall föra hennes talan.

Daghem eller förskolor

Ett positivt betänkande

Det är inte längre någon nyhet att tala om att betänkandet om "Daghem och förskolor" som utkom för någon tid sedan, är stimulerande och roligt att läsa, det har sagts redan i nästan alla artiklar om det. Dels ger detta betänkande så många nyttiga och sakkunniga översikter av barnens och mödrarnas situation i vår tid i detta land när det gäller att skapa trygghet för barnen även utanför hemmet medan modern arbetar — det belyser ur denna synpunkt de ensamstående mödrarnas problem, skilsmässobarnens, de trångbodda familjernas, det ger intressanta studier av hemmiljöns betydelse och vikten av daghemmets organisering och sätt att fungera för att förbereda barnen för den riktiga skolan och kontakten med det vidgade samhälleliga liv som de då träder in i. Dels är det också roligt för mammor att exempelvis i studien av förskolealderens pedagogiska och psykologiska problem få återuppleva barnens utveckling eller få deras aktuella utvecklingsläge belyst, från de första tecknen på förmåga att iakttä till de något större barnens vaknande förmåga till kritik och sökande av orsaker och logiskt sammanhang. Betänkandet ger på många sätt perspektiv utöver det ämne det strikt behandlar och detta är ju också naturligt eftersom lösningen av frågan om daghem och förskolor verkligen är av central betydelse — för barnen, mödrarna och samhället.

Och sist men framförallt gläds man åt den övertygande positiva inställning som detta betänkande visar beträffande daghemmens nödvändighet, dess nyktra och väldokumenterade uppfattning att "det inte längre finns möjlighet för samhället att dra sig undan ansvaret för verksamheten för barnen i förskoleåldern" dess bedömning av familjedaghemmet som ett bra komplement, men inte mer till "små välordnade vanliga daghem som måste utgöra kärnan i varje kommunal planering för de förvärvsarbetande mödrarnas barn".

Inledningsvis nämns något om erfarenheterna från andra länder, t. ex. Sovjetunionen, där daghemmen för barn under tre år förestås av sjukvårdsutbildad personal och har särskilda mindre isoleringsavdelningar, "snuvavdelningar" etc. (vilken önskedröm för oss som måste stanna hemma från arbetet när lillan har snuva och som därmed ofrivilligt tynger ner statistiken om "kvinnornas arbetsfrånvaro" och "ökar vårt handikap" som det heter, beträffande rätten till lika lön...) Intressant är även historiken om daghemmens utveckling, synpunkterna på landsbygdens behov i detta avseende o. s. v.

I Sverige finns nu ungefär 700 förskoleinstitutioner av olika slag — daghem, barnträdgårdar och eftermiddagshem — som står till förfogande för omkring 34.000 barn. Betänkandet understryker att detta an-

tal är uppenbart otillräckligt, överallt är det långa väntelistor — i maj 1950 väntade i Göteborg 1.460 barn på plats i daghem, i Malmö 714, i Borås 330 etc. I december 1948 hade Norrköping plats för 915 barn i förskolorna medan 882 väntade på plats, i Västerås var siffrorna 430 resp. 470...

Bostadskrisen har naturligtvis bidragit till att öka behovet av daghem. Det är sant som det står skrivet att det ligger en skrämmande och tragisk verklighet, i första hand för barnen, bakom statistikens siffror om att en tredjedel av svenska folket bor i överbefolkade bostäder, och att 21.000 familjeförsörjare med småbarn saknar självständig bostad, även om normen för en sådan sätts så lagt som till ett rum och kök. Ungefär varit tionde svenskt barn har ensamstående mor, även detta ger ett begrepp om daghemmens sociala nödvändighet.

Betänkandet diskuterar infektionsrisken som ofta åberopats mot daghemmen, men kommer till den slutsatsen att med goda lokaler med isoleringsavdelningar, och med **tillräcklig personal med en betalning som motsvarar dess arbete** kan denna risk reduceras till ett minimum.

För SKV är detta betänkande och dess förslag en sak att hälsa med glädje och att hjälpa till förverkligande. Dyrtiden gör det allt nödvändigare för mödrarna att bidra till ekonomin. Det pedagogiska värdet av fostran i förskoleinstitutionerna är obestridligt. Daghemmen är nödvändiga för att göra kvinnorna likställda i arbetsmöjligheter och betalning. Men vi vet också hur man i vår tid bromsar byggandet av daghem liksom av skolor och sjukhus till förmån för den militära upprustningen. I den del av världen som ger de största anslagen till krigsförberedelser blir parollen om "barnet i centrum" en ihålig och hycklande fras som inte kan dölja att man där just sätter barnens välfärd och liv i fruktansvärd fara. Endast i fredens värld kan barnens liv bli lyckligt. Det sägs i betänkandet att "ännu återstår den kanske viktiga uppgiften: att forma samhällsmiljön så att den passar barnen och ger dem trygghet och ro." Det är sant och allvarligt. Och förutsättningen för att kunna skapa en sådan miljö åt våra barn, åt all världens barn, är fred på jorden.

Inför den Internationella barnkonferensen i vår ville vi också gärna rikta våra avdelningars uppmärksamhet på att just i denna fråga om daghem och förskolor många lokala initiativ kan tas, för att bidra till att minska svårigheterna för arbetets kvinnor och att föra fram denna fråga till den centrala plats den förtjänar. Att kräva barnens och mödrarnas rätt till samhällets omsorg är ett viktigt bidrag till kampen för freden.

M. L.

Fred i Världen

Fred i Norden

Nordiska fredskonferensen i Stockholm

30 nov.—2 dec. 1951

Idén till en nordisk fredskonferens kom från professor Felix Iversen, Finland, och framlades på nordiska konferensen i Köpenhamn i augusti 1951. Hastigt vann tanken anslutning och inbjudan till alla fredsintresserade utfärdades. Bland de inbjudande fanns namn som författarna Hagar Olsson, Artur Lundkvist, Tage Aurell, läkarna Andrea Andreen, Gustav Jonsson, Peter Varenius, prof. Mogens Fog, pastor Ragnar Forbech o. s. v.

I konferensen deltog 617 valda ombud, varav 275 från fackliga organisationer och arbetsplatser. Det var 301 ombud från Sverige, 155 från Finland, 95 från Norge, 62 från Danmark och 4 från Island. Bland de organisationer och föreningar som valt ombud var också SKV (38 ombud). Särskilt övre Norrland var starkt representerat.

Som inledning till diskussion om **Norden inför krigshotet** höll Artur Lundkvist ett utomordentligt föredrag. Fredsrörelsen behövs vid sidan av Förenade Nationerna. De valda regeringarna är otillräckliga som instrument, de har inte det stöd från folken som behövs för arbetet på fredliga lösningar. Var neutralitet är viktig och får inte undermineras genom den politiska debattens förfall, som gör yttrandefriheten till en chimär.

Professor Iversen talade om **Fredsarbetet i Norden** och betonade att man bör granska Atlantpakten i ljuset av Förenade Nationernas stadga. Han rekommenderade en fortsatt nordisk samverkan för freden.

Överbibliotekarie Ida Bachman från Danmark talade om sitt besök i Korea. Fem miljoner koreaner har dömts. Befolkningen utrotas. Bombningen av Korea har varit värre än förstörelsen under världskriget.

Medborgarhusets stora sal var fullsatt av uppmärksamma delegater, som lyssnade till de intressanta inläggen och förslagen och som i applåder och egna inlägg gav uttryck åt sin ivriga fredsvilja.

Ett brev riktades till FN och samtliga FN-delegationer. I detta brev uttalas konferensens övertygelse att världsfreden endast kan tryggas genom förhandlingar och överenskommelser mellan de fem stormakterna USA, Sovjetunionen, Kina, Storbritannien och Frankrike. FN måste handla i sträng överensstämmelse med sin stadga. Kinesiska Folkrepublikenes rätt att inta säte och stämma i FN är oavvislig i kraft av FN:s egen stadga. Det finns konkreta möjligheter för en samtidig, progressiv och effektiv nedrustning, internationellt kontrollerad, innefattande förbud av atomvapen och andra vapen för massförintelse. Dessutom fattades följande beslut:

1. Konferensen antog ett finskt förslag om att rikta en appell till alla idrottsmän, som avser att deltaga i Olympiska Spelen i Helsingfors 1952, att göra dessa till en manifestation för världsfreden.
2. Konferensen biföll ett norskt förslag om att juldagen bör göras till allmän böndag för freden, och fogade härtil en uppmaning till alla Nordens präster att ägna julpredikningarna åt freden och folkförsoningen.
3. Med anledning av förslag från olika länder rörande radions roll beslöt konferensen rikta en uppmaning till radion i samtliga nordiska länder att

ge referat från konferensen samt att i det hela ställa sig i fredens tjänst.

4. Ett norskt förslag med uppmaning till arbetarna i krigsindustrin att vägra framställa krigsmaterial hänsköts med alla röster mot 3 till de närmast berörda fackliga organisationerna.
5. Ett svenskt förslag om att hemställa till svenska regeringen om utarbetande av ett fredsförslag, med beaktande av innehållet i både de sovjetiska och amerikanska förslagen i FN, föranledde beslut om att vid en planerad uppvaktning hos svenska regeringen bringa förslagsställarnas synpunkter till kännedom.
6. Konferensen antog ett finskt förslag om att uppmåna alla journalister att inte medverka i krigspropaganda och psykologiska eller ideologiska förberedelser för krig utan i stället verka för freden.
7. På förslag av teaterchefen Hans Jacob Nielsen antog också konferensen en protest mot att FN:s namn missbrukas i krigspropaganda såsom nyligen skett i Collier's Magazine.

Bakom dem står 135 miljoner kvinnor

Den 7-10 december sammanträdde i Berlin den högsta ledningen för Kvinnornas Demokratiska Världsförbund. Representanter för sektioner i 28 länder var närvarande. I presidiet satt bland andra KDV:s ordförande madame **Eugénie Cotton**, de båda vice ordförandena **Dolores Ibarruri** och **Nina Popova** samt generalsekreteraren, **Marie-Claude Vaillant-Couturier**. Från SKV deltog fru **Gerda Linderot**.

De frågor som stod på dagordningen var KDV:s uppgifter i anslutning till Världsfredsradets möte i Wien i november 1951, förberedelserna för den internationella konferensen för barnens skydd, som skall äga rum i Wien under påsken, samt förberedelserna för KDV:s tredje kongress.

Inledningsanförandet om Världsfredsradets beslut och KDV:s uppgifter hölls av Madame Eugénie Cotton. Hon betonade att resultaten av kampanjen för en fredspakt mellan de fem stormakterna redan betydligt överskrider vad som uppnåddes under kampanjen för Stockholmsappellen, ett bevis för hur fredens krafter växer och konsolideras. KDV har vunnit stor aktning och förtroende bland breda kvinneskikt världen över för sin konsekventa och aktiva kamp för freden och för kvinnornas och barnens livsintressen. Det framgår också av den stora medlemsökningen -- **KDV har i dag 135 miljoner medlemmar i 64 länder.**

Indisk mor har samlat 40.000 namnunderskrifter.

I diskussionen deltog ombud från en rad länder: Sovjetunionen, Kina, Italien, Iran, Frankrike, USA, England, Västtyskland, de skandinaviska länderna och många andra. Särskilt starkt intryck gjorde **Dolores Ibarruri**'s tal. Trots all terror, sade hon, har man i Spanien redan samlat 400.000 namn under appellen om fredspakt. Visst har vi svårigheter att kämpa emot, men vi vet att det är bättre att ta dessa svårigheter, hur stora de än kan vara, för att rädda freden i dag, än att sedan gråta över ruinerna efter våra hem och våra döda barn. Vinner vi världens kvinnor för vårt samarbete, då har vi vunnit världsfreden!

Nina Popova, vice ordf. i KDV och ledare för KDV-sektionen i Sovjetunionen, gav i sitt tal en rad exempel på storartade insatser från enskilda kvinnors sida i kampen för freden. Bland annat detta: **Bibi Daltit**,

en ung indisk mor, har med sitt barn på armen gått från by till by, knackat på dörrarna och uppmanat människorna att sätta sitt namn under kravet på en fredspakt. Hon har samlat **40.000 namnunderskrifter!**

Västtyska kvinnor ordnar gränsmöten

Gerda Weber, Västtyskland, gav en intressant rapport. I Västtyskland arbetar fredsörelsen under väldiga svårigheter men aktiviteten är mycket stor bland fredsarbetarna. Motståndet mot remilitariseringen växer sig allt starkare och allt högre kräver folket ett enigt Tyskland på basis av ett fredsfördrag. Omröstningar i dessa frågor har, trots polisterorn, genomförts vid en rad stora företag och kraven har vunnit full anslutning. Kvinnoförbundets medlemmar är mycket aktiva i detta arbete. Gränsmöten med de danska, holländska och österrikiska KDV-sektionerna har genomförts och kvinnor från olika politiska organisationer i Västtyskland har deltagit. Man planerar nu en liknande gränsträff med franska kvinnor.

Många KDV-sektioner har bistått offren för katastrofen i Podalen.

Den 4-5 januari kommer den italienska KDV-sektionen att hålla en stor konferens i Neapel under mottot Skydd för barnen, berättade **Maria Maddalena Rossi**, det italienska förbundets ordförande. Upprustningen, arbetslösheten och den låga levnadsstandarden är en fruktasvärd fara för barnens liv och hälsa. Som exempel nämnde fru Rossi de resultat förbundet kommit till vid en undersökning om folkets levnadsförhållanden. Man har delat ut frågeformulär i husen: Hur bor ni? Får era barn tillräckligt med mat? Är ni och era barn friska? o.s.v. **På en ort hade av 93 utfrågade familjer 77 tbc.** De bor i källare utan ljus, utan värme, utan sängar. Kvinnoförbundet har organiserat ett stort antal sommarkolonier, daghem och kindergartener. I somras stängde regeringen plötsligt 28 av dessa kolonier och 4.000 barn sändes utan vidare hem igen till gränderna och källarhålen. Orsaken: på en koloni hade barnen ropat ordet FRED! Översvämnarna i Podalen ödelade 107.000 hektar land och 250.000 människor fick fly från sina hem och sina fattiga ägodelar. Ännu är det inte känt hur många som omkommit. KDV-sektionen ordnade genast hjälpcentraler och tusentals av dess medlemmar erbjöd sig att ta hand om de drabbades barn. För närvarande är över 7.000 barn placerade hos KDV-medlemmar. Den hjälp som katastrofoffren fått från en rad KDV-sektioner ska vi aldrig glömma, den är ett sådant stralande bevis på solidaritet, sade fru Rossi och nämnde särskilt sektionerna i Sovjetunionen och Österrike.

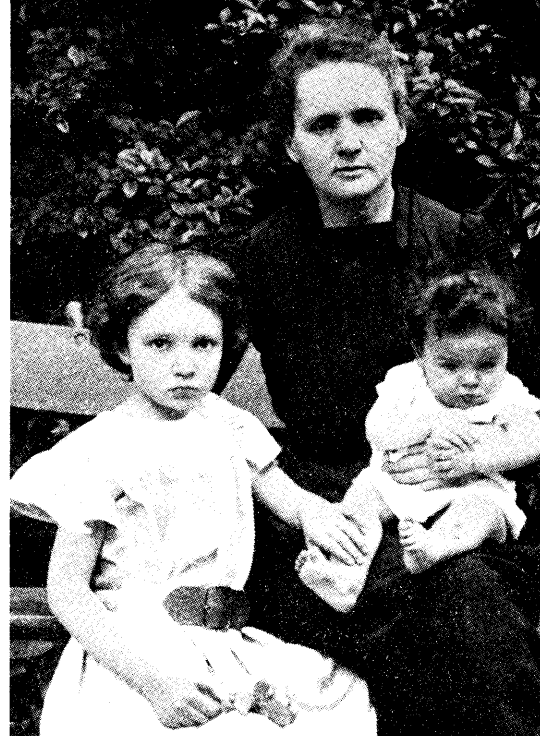
Kongress i Köpenhamn i höst.

Om förberedelserna för KDV:s 3:e kongress talade generalsekretären **Marie-Claude Vaillant-Couturier**. Mötet beslutade att kongressen skall hållas i Köpenhamn på hösten 1952 och att den skall läggas upp på mycket bred basis.

Angående förberedelserna för den internationella konferensen för barnens skydd, som skall hållas i Wien i påsk, rapporterades att förberedande konferenser hållits i en rad länder. Mötet antog ett särskilt uttalande i denna fråga och rekommenderade alla KDV-sektioner att i sina respektive länder popularisera denna betydelsefulla konferens, dra in andra organisationer i förberedelsearbetet och om möjligt organisera riks- och ortskommittéer samt hålla förberedande konferenser. En resolution om KDV:s uppgifter i anslutning till besluten från Världsfredsrådet antogs likaså.

8 nya organisationer inröstades, däribland De unga flickornas förbund i Venezuela, som bildades efter Ungdomsfestivalen i Berlin i somras och redan har 1 nio medlemmar.

*Marie Curie
med
döttrarna
Irène och Eve
1905*

Kvinnans åldrar

Havandeskapet kan ju ej sägas vara en av kvinnans åldrar och skall i detta sammanhang ej närmare beröras. Självfallet är det emellertid ur den levande naturens synpunkt sett kronan på verket. Hela den fortplantningsbetingade kurvan, som gör vår personliga tillvaro rik men komplicerad och ej sällan mödosam, har sin mening först om den i sig innesluter ett eller flera havandeskap. Da upphör menstruationsperiodernas korta vagor och ersättes med den långa inresekreteriska böljegång, som betingas av fostret i moderlivet. En och annan kvinna har sin allra bästa tid då: känner sig andligen alldeles särskilt spänstig och kroppsligen i hög form. De flesta har en del besvär, åtminstone i början och mot slutet. För några är ett havandeskap ett lidande.

I alla normala fall är det viktigaste att man har klart för sig att havandeskapet är en funktion, som en kvinna är skapad för. Man bör må bra av det och man bör kunna sköta sitt arbete i stort sett som vanligt. Vissa tunga arbeten eller arbeten i framåt böjd ställning lämpar sig ej för havandeskapets sista månader. Men den allmänna regeln bör vara: sköter ert arbete som vanligt under grossessen och tag ledigt under de första månaderna av amningsperioden.

Det har varit förenat med vissa svårigheter att leva efter den regeln, så länge ett synligt havandeskap betraktats nära nog som ett lyte. Denna orimliga inställning har säkerligen sammanhängt med 1800-talets allmänna skräck för att låtsa om sexuallivet. Den omsvängning, som skett härvidlag, har ännu inte tillräckligt förändrat vår syn på havandeskapet. Asynen av en havande kvinna bör fylla oss med glädje och stolthet, hon är en levande påminnelse om människors samhörighet och framtidshopp. Sen måste man förstås göra allt för att kvinnor i grossess skall se snygga ut — riktiga modeller på kläder, en bra gördel, god hälsovård. Man skulle i alla fall gärna vilja ha en propaganda med mottot: hedra och hjälp kvinnor i grossess och mödrar eller fäder med små barn. Titta vänligt på dem på gatan, stig upp för dem i bussar och spårvagnar, visa att vi är stolta över dem!

Vårt ansvar i dagens historia

Forts. fr. sid. 4.

andra, vilka har kvar känslan av det obrytbara sammanhanget mellan ordet och verkligheten, eller rättare sagt, känslan att ett ord har en tyngd som drar med sig verkligheten, framtiden, historien.

Att tänka i fredens tecken, det betyder motsatsen till skadeglädje, det betyder **att unna**, vilket ju är det enklaste och närmaste men kanske också det svåraste, att unna liv och växt åt det som är levande, också om det är främmande eller rivaliserande. Det främmande förefaller oss alltid i första hand fientligt — det är därför som det hos alla folk på jorden har utbildats storsinta och okränkbara förhållningsregler gentemot "främlingen", regler vilka hänsynslöst kränkts av "civilisationen".

Det berättades mig en gång att på ön Bali i Indonesien har man inget ord för "tack". Balineserna använder i stället ett ord som heter **terima kasi**, vilket betyder "man tager och man giver". De säger icke — eller tänker — inför något som till äventyrs givits dem: tack för vad jag fått, utan de svarar med det stolta och djupt mänskliga: Man tager och man giver. Det är så som den stora uppgörelsen på jorden skulle ske, och så som den nu kunde ske.

därför att vi i själva verket har större möjligheter än någonsin att träffas och umgås, att kulturellt och historiskt lära känna och förstå andra folk och därmed oss själva. Vi borde kunna lära oss att i belysning från andra håll se både vår egen svaghet och vad vi aktar som våra omistliga ideal, vilka kräver av oss att bli förverkligade, inte i ord utan i handling. Och vi skulle som aldrig förr kunna bli delaktiga av rikedom och lycka och inspirationen i samarbetet med olikartade — ja kanske i samarbete över huvud taget. Kanske kunde det stora samarbetet i världen bli en inspiration för oss västerns folk att inifrån våra egna förutsättningar övervinna den gråhet och leda, som fräter vårt arbetsliv och därmed vårt förnöjelseliv, och som hotar att ödelägga vår ungdom inför våra ögon, mitt i vår relativa rikedom.

Givande och tagande måste alltid bygga på arbetsglädje och samarbete, i de små närmaste förhållandena och i de stora sammanhangen. Och lika ofrånkomligt måste det bygga på den äkta, djupa, skapande egenarten hos människor och folk. Det är den som gör samarbetet levande, aldrig grått. Och det är den som kan få möjligheter att springa upp i dagens och framtidens historia, som vi på förhand aldrig anat.

Rekvirera från SKV:

Kate Fleron: Fra Nord-Korea

32 sid. Pris 50 öre

*

Fred på jorden

En mindre restupplaga erhålles för 1 kr. per ex.

Tidningen **Vi kvinnor**
i demokratiskt världsförbund
Utgivare: Andrea Andreen
Köpmantorget 2, Stockholm

Redaktionskommitté:
Gunhild Tegen, Valborg Svensson.

Utkommer med nio nr per år.
Prenumerationspris per år: Kr. 4:—.
Lösnummer 50 öre (kommissionärer antagas).
Postgiro 51323, Box 18073, Stockholm 18.
Svenska Kvinnors Vänsterförbund.

*

Förbundsstyrelsens lokaler är belägna i
Kungsgatan 79, Stockholm. Tel. 53 19 61.

Ur innehållet:

	Sid.
<i>Elisabeth Tamm: Årsskiftet</i>	2
<i>Honorine Hermelin: Vårt ansvar i dagens historia</i>	3
<i>Eva Wichman: Dikt</i>	5
<i>Gunbild Tegen: Om böcker</i>	6
<i>Haldór Laxness: Nonni</i>	7
<i>Margit Lindström: Daghem och förskolor</i>	9
<i>Andrea Andreen: Kvinnans åldrar II</i>	11

Omslagsbilden: Kerstin Hesselgren i livets mitt.

Som bilagor till detta nummer medföljer följertongen "JAKOBS SKUGGA" av Gunbild Tegen samt ett inbetalningskort.

Ravensbrück och Sachsenhausen, från Buchenwald och Dachau, från Mauthausen och Maidanek — jag väntade på en enda människa — eller budskap från honom!

Länge hade jag försökt tvinga mig att anse honom död och borta för alltid. Andra människor, hans beskäftiga bekantskaper, hade i oändlighet upprepat: — Han måste vara död — han kan inte ha stått ut så länge! Sista gången någon såg honom var när en grupp "tyskvänliga" svenskar besökte Dachau. En av våra bekanta författare hade sett honom, försökt tala med honom. Utmagrad, hostande, smutsig och förnedrad hade han ännu haft kraft att bära huvudet högt, och i hans insjunkna ögon hade en eld brunnit. Var det hat? Var det bitterhet? Var det en hänfull fråga: — Vad var det jag sade? Varför trodde ni mig inte?

Vakten hade avböjt samtal. — En av våra farligaste, hade den officer sagt, som åtföljde de svenska herrarna. — Vi måste skydda våra gäster...

Vår svenske författare hade trott sig se ett spöke av ett leende i det orörliga ansiktet, där de feberheta ögonen levde som rättor i sitt hål.

— Är han kommunist? hade svensken frågat. Det var hans syn på "det farligaste".

— Nej, hade officeren sagt och visat sina välplomberade tänder han är en upprorisk intellektuell. Han förgiftar sin omgivning och hindrar deras omskolning till goda tyskar och nationalsocialister...

— Men som ni ser — här lever han i största välmåga. Och det fast han är jude. Vi är humana. Vi tar inte liv onödigtvis. Här går allt enligt plan. Kommunist? Nej, judar är sällan kommunister. Egendomsfolket älskar privategendom, hahahaha.

Då hade någon av de besökande herrarna tillåtit sig ett skämt: — Hur var det, sade han, var det inte en judisk kommunist en gång, som hette Marx?

Besökarna hade hastigt förts till en annan del av det stora fängelset och snart glömt den upproriske intellektuelle — en f. d. professor i medicin.

Detta är min sista vision av honom, den sista säkra. Det var på senhösten 1939. Senare har några flyktingar på mina ivriga frågor trott sig ha hört hans namn — de har gjort mig till viljes och försökt inbilla sig själva och mig att han ännu levde...

Svårt sjuka män från Neuengamme och Belsen har fått komma med sändningarna till Sverige, sedan norrmän och danskar räddats. Kanske kommer han ibland dem? Kanske kommer någon som hört talas om honom? Den gången var han i Dachau — men alla vittnar om att ständiga förflyttningar drivit de arma runt från det ena helvetet till det andra. Han kan ha blivit förflyttad...

(FORTS.)

JAKOBS SKUGGA

ROMAN

av

Gunbild Tegen

I

De återvändande från skuggornas rike

I.

Jag hade fönsterplats i en andra klassens kupé. Fastän de fem övriga platserna var upptagna, kände jag mig fullkomligt ensam. På väg från Stockholm till Malmö. Nattåg. Inga sovplatser hade kunnat anskaffas när jag hastigt beslutat att resa ner tre dagar före den bestämde tiden.

Jag satt med slutna ögon och lyssnade till den rogvande tystnaden. Ljuset var dämpat, de andra fem halvsov, tåget rusade genom natten. Som vanligt hörde jag ett ord i tågets rytmiska dunk när hjulen passerade de skenskarvarna: *idiot, idiot, idiot*... Ironiskt sjöng tåget en sång om mig och mitt liv, och ibland steg den till en visa över mänsklighetens obotliga, omätliga dumhet.

Också mitt hopp var en dumhet! Min tro att jag skulle finna den enda individ som betydde något för mig mitt ibland de tusentals spillror som räddats ur den fasansfulla miljöförintelsen...

Idiot sade tågets ande med ett grinande trollansikte också därför att jag i blindo farit från Erland. Han hade strålat av glädje över att vi skulle fara tillsammans. Om tre dagar. Han var expeditionens chef, vi skulle ta emot flyktingarna från koncentrationslägren med kläder, tvål och morfinsprutor...

När jag hörde att den första båtlasten anlant därnere i Malmö, köpte jag biljett utan att invänta de andra. Jag måste vara på min post — inte som assistentläkare, utan som en väntande spanande kvinna, när en

landsflyktig måhända skall återvända. Med några rader hade jag under rättat Erland. Jag vågade inte tala med min chef på telefon, ville inte höra några invändningar. Jag skulle förena mig med gruppen om tre dagar när de andra kom. Kanske mötte jag vid tåget...

Utanför fönstret står vårnatten stilla över det rusande tåget. Jag är trettio år, snart skall jag vara fyrtio. För mig är våren förbi, den sköna underliga våren. Sommaren har gått, kylig och mulen, mitt livs sommar. Tomhet, väntan har varit de sista årens innehåll.

När jag såg Erlands glädje över att jag skulle komma med, då blev jag rädd — och jag gav mig iväg på egen hand, ensam som jag vant mig att vara. Han hoppas det omöjliga. Eller är det inte omöjligt?

Idiot, idiot, brummar tåget och skakar och vaggar. Men plötsligt blir det tyst, det är som om vi gled ut i olja, eller ut i rymden — vi flyger stilla, ordlöst... De knarrande självförebrydelserna har tystnat, vi rullar väl utför någon slutning där motståndet är minimalt...

Men drömmen är kort, åter knakar och skakar kupén och ur hjulparens friktion mot banan stiger obehagligt självförebrydelsens rytm och misslyckandets melodi fram genom nattens tystnad. Idiot, idiot...

Lycklig kan aldrig den bli som sett olyckan i dess hemiska stensikte, den som väntat för länge, den som förtärt av saknaden, bränts av oron, kvitt under ångesten...

Om jag kunde förklara för Erland varför inte... Och jag kunde berättat om Jakob för honom?

*

Det är en underbar vila att sitta på ett tåg och låta sig föras mot ett mål av yttre krafter — utan att själv behöva anstränga sig. Det är en avspänning jag länge behövt. I denna ro som inte skall störas av tankar på morgondagens bestyr eller förpliktelser, sjunker jag ner i ett trance-attat tillstånd och får den välbehövliga distansen till tingen, människorna och problemen. Den rastlösa rörelsen runtomkring mig, det illande landskapet, det pulserande tåget, tidtabellens fullföljande, allt utan mitt åtgörande, det ger mig en starkare känsla av frid och avskildhet än den absolutaste tystnad.

Och ur denna ro stiger bilderna fram. Jag resonerar inte, tänker inte — jag minns, jag ser inte bara det som varit utan också vad det verkligen betydde, den inre meningen stiger fram som den negativa bilden ur ett fotografiskt bad.

Det är Erland som gör sig påmind.

Under vardagens rutinarbete har jag inte haft tid att se honom, höra honom. Han har funnits där, vi har talat med varandra om preparat, om försök, om laboratoriearbetets alla triviala bestyr. Men glasväggen som skiljer mig från alla levande människor har skilt mig också från honom. Nu när jag fått distansens klarhet och sysselsättningens ro, ser jag vilken

Det var barn ibland dem. Jag stannade hos en flicka med en ängels ansikte. — Hur gammal är du? frågade jag på tyska.

— Fjorton år, svarade hon och log. — Men jag är stor för min ålder. Därför fick jag arbeta i fabriken. De andra låtsas att jag är sjutton år. Annars hade de skickat mig in die Gaskammer.

Hon sade det lugnt och vänligt.

Jag satte mig bredvid hennes säng. — Vad heter du? frågade jag lite förlägen.

— Malinka. Jag är från Warszawa. Pappa dog i ghettot, men mamma och jag och min lille bror kom till Auschwitz. De andra är döda. Jag kom till fabriken nära Berlin. Där fick vi mat för att kunna arbeta. I Auschwitz fick vi nästan ingen mat...

— Lilla Malinka, mumlade jag och böjde mig över henne. Hon slog häftigt armarna om min hals och borrarade in ansiktet mot min axel.

— Jag längtar så efter mamma, viskade hon. — Och efter min lille bror. Han var ett år yngre än jag. Bara nio år när vi blev tagna...

Vad skulle jag säga? Hon fick vila ut en stund och känna en vänlig arm om sin rygg. Tafatt gav jag henne sedan en chokladkaka. Hon såg strålande på mig och frågade: — Får jag äta den genast?

Jag nickade. Hon bröt små små bitar och åt. — I lägret måste vi spara vad vi kunde, sade hon och log. — Jag var alltid hungrig.

När jag skulle gå, visade hon på natlinnet och sade: — Se så vackert det är! Jag har inte haft ett natlinne på fyra år. Det är fyra år sedan vi togs till Auschwitz och mamma och lillebror blev... döda... Jag har varit vid fabriken i tre år.

Jag sade godnatt. När inte barnet grät, skulle inte heller jag gråta, tänkte jag. Men nu steg tårarna heta under ögonlocken.

— Godnatt Malinka! sade jag suddigt.

— O, kom igen i morgon! bad hon. — Ni är min första vän i Sverige. Jag lovade. Men nästa dag hade hennes grupp förflyttats och det skulle dröja länge innan jag fick reda på vart hon tagit vägen.

Malinka kunde jag inte glömma. Fyra år i Helvetet — och ändå en ängel! Vilket under...

*

Jag hade glömt att fråga efter hennes tillnamn!

Vi hade bara de "friska" att ta emot. De svårt sjuka gallrades ut och fördes direkt till grundlig läkarundersökning. Det var förfärliga fall.

Mitt arbete var underbart i all sin kuslighet. Tack och glädjetropp och välsignelser strömmade över oss.

Jag kände mig ovärdig. Jag väntade på andra sändningar och av andra skäl än människokärlek eller nyfikenhet...

Jag väntade på sändningar av män från Neuengamme och Belsen, från

Ännu lever jag och förändras, även om dödens avslutande tycks mig trösterik och god. Jag kommer till stationer, där jag tror mig ha funnit lösningen på problem och svar på frågor. Efter en lång vandring i halv-mörker står jag nu inför en ny utsikt. Jag bävar och darrar av oro och förväntan. Skall en ny belysning falla över mitt eget liv? Eller bara en skugga.

*

Det blåser därute. Jag ser stormen vräka vitskummiga vågor mot pirren. Dåligt väder för de sjuka som skall färdas över vattnet, sammanpackade i tränga hytter! Det är bättre för dem som kommer över Danmark, de s. k. "friska" — som ännu kan stå på benen.

Jag känner verksamhetslusten vakna. Det praktiska arbetet, välsignat vare det, som dövar oro och grubbel! Snart skall jag vara indragen däri, som i en mild narkos ...

II

Nu har jag sett dem komma.

De kom tveksamt leende — med ångesten lurande bakom de insjunkna ögonen, en liten traspåse i handen med allt vad de ägde här i världen, och med stor undran i en förskrämd själ. På många av de nyss kala huvudena hade ett kort krusigt hår börjat växa fram. Inte alla var lika utmargade — några med hårda ögon och lismande leende var bättre födda och hade friserat hår. Vi upptäckte senare att det var sådana som misstänktes av de andra, sådana som sades ha gått fienden tillhanda.

Det var kvinnorna som kom över Danmark. När de kom in i mottagningsbarackerna, steg en vedervärdig stank ifrån deras lumpor och otvättade kroppar. Det var kväljande också för vana sjukvårdare.

Ändå sade de: — Ni skulle ha sett oss när vi steg på tåget i Padborg, vid danska gränsen! Tack och lov att vi fått tvätta oss på tåget och kamma oss och — rensa bort lössen ...

Men stanken satt i — den förfärliga lukten av all slags orenlighet från lägren, där de legat magsjuka utan vård, där madrasserna varit genompyrda av urin och avföring.

På kvällen gick jag genom sovsalarna. Där var det rent. De ropade från alla håll och pratade om varandra: — Ni är änglar i Sverige! Är det s a n t att vi är räddade? Tänk, vi har fått bada! Vi har fått rena kläder! Doktorn, doktorn, kom hit och prata med oss! Vi är från Polen, men vi kan tala tyska! Vi lärde oss i lägret.

Trots allt kände jag lukten. — Inte stark och påträngande längre, bara som en lurande skugga, en lidandets hemska andedräkt.

Ingen av de räddade kände den.

*

ovanlig människa han är, mitt i sin vänliga vardaglighet. Jag ser en bild — en vanlig situation: vi står vid kaninburarna för att syna allmäntillståndet hos offren för våra experiment. Han tar den mjuka kaninhonan på armen och kelar lite med henne, stryker pälsen med ett långt pekfinger och ler mot mig när djuret darrande lägger öronen bakåt och kurar ihop sig. — Hon är inte van vid vänlighet, stackare, säger han ömt och föser varligt in henne i buren.

Varför minns jag just detta så tydligt? Jag skändes den gången över min rörelse och sa något kärt — men minnet sitter kvar i mina ögon, i min hjärna, i mitt hjärta.

Vi var alla snälla mot våra djur, ja, nästan alla i varje fall, och att chefen var det hade intet överraskande i sig. Men orden: hon är inte van vid vänlighet, stackare — de ligger kvar i mitt medvetande och jag hör den ömma rösten ... En kanin! En liten rädd kanin ... Naturligtvis menade han kaninen ... det är bara nu i sommarmörkret ... på avstånd ... som den milda ömma rösten smeker över min hud istället för den lilla kaninens silkespäls ...

Någon av passagerarna snarkar till, vaknar, ser sig omkring och mumlar ett ursäkta. Snart har han somnat igen, jag är åter ensam klarvaken. Borde jag inte försöka sova? Jag stöder armarna mot det lilla fönsterbordet, lutar huvudet i händerna.

Då stiger en snöig dag fram ur sommarnatten. Stora luddiga flingor faller fuktiga ner över Vasagatan. Jag kommer ut ur porten och där står Erland med sin lilla bil, färdig att kliva in. — Hallå, säger han åt mig, vart får jag köra dig? Var åter du lunch?

Då jag tvekar säger han: — Vad sägs om Kungsgrillen? Stig in bara? Det är dit jag ämnar mig ...

Tänk att jag inte sa nej som vanligt den gången. Jag hann inte. Jag lydde min spontana lust. Annars brukade jag alltid säga nej till allt, jag var en sörjande änka, det passade sig inte att jag gjorde något så lättfärdigt som att roa mig.

Så glad han blev! Han körde inte alls till Kungsgrillen, men det märkte jag inte förrän vi steg ut på Skansen och var på väg upp mot Höglöftet. Här låg nysnön ännu opackad, skir och lätt, och varje buske hade en dubbel kontur i svart och vitt ... Vi stannade på trappan och såg oss tillbaka. — Är det inte vackert? viskade han och tryckte min arm.

Naturligtvis svarade jag något avvisande, jag hade vant mig vid det. Jag är bottenfrusen, och det gör ont att tinas upp, att känna blodet rusa genom domnade lemmar och stelnade blodkärl. Man värjer sig i förtvivlan! Men nu hör jag ändå att tåget sjunger om min dumhet: idiot, idiot ...

Vi fick en god lunch och Erland pratade bara vetenskap, objektivt. Han hade tagit mitt avvisande ad notam. Han red sin käpphäst: medi-

ciens enorma landvinningar, som skulle förlänga människolivet och berätta oss alla från farliga och smärtsamma sjukdomar... Han talade också om hälsovård och socialvård som en modern ung läkare höves. Och jagl lysnade, tiggande, men uppmärksam.

— Du säger ingenting? sa han till sist vänligt.

— Nej, svarade jag misstörd med mig själv för att jag avvisat hans närmande nyss, vad tjänar det till att vetenskapen förlänger människans liv när den samtidigt arbetar på att fullända krigsinstrument, som ska förgöra oss alla?

Han höjde sig fram över bordet och sa ivrigt: — Ja: du har rätt! Första villkoret för mänskligt framåtskridande är krigets avskaffande! Så länge krigshotet hänger över oss kan vi inte arbeta i lugn och ro — och inte tjänar det något till heller. Kriget måste avskaffas, det är sant. Och nu är kriget slut...

— För den här gången, ja, svarade jag fortfarande pessimistisk.

— Ingen kan vara så kriminell att börja krig igen, sa han nedstämd över min brist på glädje i hans sällskap. — Krig är väl den sämsta lösningen på alla tvister. Det finns andra medel...

Jag såg på honom. Tonfallet påminde om en annans röst, som dyrtart genomskådat det kommande eländet. Det värmdde mig, men det sprängde också i min frusna själ.

— Vilket medel? frågade jag.

— Man kan väl förhandla! Man kan köpslå. Det finns sanktioner. Det finns gemensamma intressen.

Jag minns hur trött jag blev. Det var som om jag väntat något nytt av Erländ, något trosvissare än dessa gamla värdelösa förslag, som alla visat sig kraftlösa och utan effekt.

— Människan är irrationell, stö och dum, mumlade jag. — Hon låter sig ledas till slaktbänken för andras intressen — inte de gemensamma, som väl är livets uppgälle och bevarande...

Men saken intresserade mig inte längre. Jag stirrade ut i snöskymningen och såg de stilla flingorna singla ner utanför fönstret. Jag tänkte på Jakobs teori om människans lösghordhet från naturens måste, hennes farliga omåttlighet i ont som gott.

Men ingenting eggade mig att tala därom med min vän. Min livskänsla stod på minus, djupt minus. Och så orättvis var jag att jag kände bitterhet mot Erländ för att han inte gav mig kraft att leva, för att han inte gjorde livet intressant igen...

Och så skildes vi i samma oavgjorda sorgsna stämning som förr.

*

Det måste vara långt efter midnatt. En svag gryning gör luften genomskinlig och låter föremålen stiga fram och nakas tåget där de dansar förbi i snabb rytm. Skog och skog, mörka granar, ljusa björkar knap-

past lövade än. Här och där en gård, ensam och sovande, eller en liten röd stuga, en grupp nybyggda villor, och då och då ett samhälle vid en station som hastigt passeras av det förbiliande snälltåget...

Och ur mitt innes dunkel stiger också en gryning, jag ser tydligt att jag bort berätta allt för Erländ, han vore värd ett sådant förtroende. Han vet de yttre dragen av min historia, själva konturen känner han till. Men han vet inte det viktiga, det som är avgörande för mig och för honom.

Och med ens vet jag att jag själv behöver se igenom mina minnen. Om jag nu skall möta Jakob, är väl osannolikt — men inte omöjligt. Kanske är han efter alla dessa år bara en skugga av sig själv! Då skall jag ändå veta mitt livs uppgift — och även Erländ skall få veta varför den är sådan, varför Jakob går före allt annat och alla andra...

Och om han inte finns, om jag får visshet om att han är borta, då kommer ändå hans skugga att vila över mitt liv, inte förödande men oundvikligt...

Jakobs skugga! Den villar över hela vårt släkte som en skuld.

Överväldigad av trötthet efter nattens vaka känner jag en tyngd pressa mig samman, det är början av det lidande som gått fram över jorden. Jakobs skugga är som en mantelflik av bly som jag måste lyfta i kraftlösa händer.

*

Jag vaknar med en rysning, fast solen skiner in genom fönstret. Natlens stämningar är förbi. Jag samlar ihop bagaget, tar på mig kappan, växlar några ord med reskamraterna.

Nu sitter jag på ett hotellrum och skriver.

Vilket är samnare: dagsljusets snusförnutt och saklighet eller nattens visionära bilder? Kan man gradera tidtabellens sanning i förhållande till drömmens? Är inte den enskildes privata upplevelse en del av världstragedien? Finns det något av det som sker, som inte uppleves individuellt?

Det finns också andra frågor: skulle jag älska Erländ om jag inte trodde eller hoppades att Jakob lever? Kan jag älska någon när jag lever i ovisshet om Jakobs slutliga öde? Kommer någon i mitt liv att kunna jämföras med honom?

Jag vet att frågorna djupt i min känsla besvarades med nej redan då jag besöt att rymma undan Erländ för att i stilhet få komma till klarhet över mig själv.

Har jag nu kommit till klarhet? Så länge man lever är intet slutgiltigt. Jo, ett matematiskt problem kan lösas, en kemisk analys kan göras fullständig. Men i människosinnet, som självt förändras med kroppen, blir ingenting slutgiltigt före döden. Då upphör rörelsens nyckfulla linje, som stör alla beräkningar.